Suomen Taiteilijaseura

**Lausunto 29.11.2022**
**Aihe: HE 154/2022 vp Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2023**

Suomen Taiteilijaseura pyytää ystävällisesti ottamaan seuraavat seikat huomioon, kun valtiovarainvaliokunta käsittelee hallituksen esitystä talousarvioksi vuodelle 2023.

1. **Kuvataiteen rahoitus tulee nostaa yhdenvertaiseen asemaan muiden taiteenalojen kanssa.**
2. **Näyttelypalkkioiden vakiinnuttaminen on tärkeä askel kohti reilumpia korvauskäytäntöjä.**
3. **Tuetaan kuvataiteen yhteisöjä.**
4. **Sisällytetään kokoelmataidetta koskeva määräraha valtion budjettiin.**
5. **Taiteilijaeläkkeisiin ja taiteilija-apurahoihin kohdistuu valtava hakupaine.**

**1. Kuvataiteen rahoitus tulee nostaa yhdenvertaiseen asemaan muiden taiteenalojen kanssa**

Taiteen ja kulttuurin kokonaisrahoitusta tulee vahvistaa pitkäjänteisesti, jotta taiteen ammattilaisten työllistyminen, organisaatioiden toimintamahdollisuudet, kulttuurin alueellinen saavutettavuus ja taiteen moninaisuus voidaan turvata. Taiteen ja kulttuurin osuus on nostettava tulevalla hallituskaudella 1,0 %:iin ja asteittain 2,0 %:iin valtion talousarvion kokonaismenoista.

Visuaalisten taiteenalojen osuus valtion kulttuuribudjetista on tällä hetkellä vain 1 % (15,6 M€), taide- ja yhdistelmämuseoiden osuus mukaan laskettunakin 4 %. Vastaavasti esimerkiksi esittävän taiteen rahoitus on 20 %. Kuitenkin kuvataiteen kävijämäärät ovat suuremmat kuin teatterin, tanssin ja sirkuksen yhteensä. Kuvataiteen kentällä ei ole VOS-järjestelmää, joka vahvistaisi alan rahoitusta ja työllistäviä rakenteita. Kuvataiteen rahoitus tulee nostaa yhdenvertaiseen asemaan muiden taiteenalojen kanssa. Tämä edellyttää 15M€:n lisärahoitusta. Lisärahoituksella vahvistetaan kuvataiteen saavutettavuutta sekä edistetään kuvataidealan työllisyyttä.

**2. Näyttelypalkkioiden vakiinnuttaminen on tärkeä askel kohti reilumpia korvauskäytäntöjä kuvataidealalla**

Näyttelypalkkiomallia on valmisteltu Suomessa huolellisesti ja pitkään kansainvälisiä vertailukohtia hyödyntäen. Malli on otettu vastaan erittäin positiivisesti sekä museo- että taiteilijakunnan taholta ja vuosittaisen **1M€:n** määrärahan jakamista museoille ja niihin rinnastuville toimijoille tulee jatkaa ja se tulee vakiinnuttaa.

Malli ei kuitenkaan ole vielä valmis, sillä se kattaa vain osan näyttelytiloista ja koskettaa vain osaa taiteilijoista. Mallia valmistelleen näyttelypalkkiotyöryhmän näkemyksen mukaisesti mallia

Suomen Taiteilijaseura
Iso Roobertinkatu 3-5 A 22
aaf@artists.fi
www.artists.fi

tulisi laajentaa kattamaan museoiden lisäksi näyttelyjärjestäjät, jotka saavat merkittävää toiminta-avustusta Taiteen edistämiskeskukselta.

Vuodelle 2023 osoitettu 1 M€:n määräraha mahdollistaa mallin käyttöönoton taidemuseoissa, mutta ei pienemmissä näyttelyorganisaatioissa. Myös museoita pienemmillä visuaalisen alan näyttelytoimijoilla, kuten taidegallerioilla ja taiteilijajärjestöillä, on vahva halu sitoutua malliin ja omaksua se osaksi alan yleisiä korvauskäytäntöjä.

Suomen Taiteilijaseura on selvittänyt suuntaa-antavan kustannusarvion näyttelypalkkiomallin laajentamiseen taidemuseoiden ohella ei-kaupallisiin gallerioihin ja näyttelytiloihin. Tällaiset galleriat ja näyttelytilat ovat tyypillisesti taiteilijajärjestön, kunnan tai yhdistyksen hallinnoimia, ja ne sijaitsevat laajasti eri puolilla Suomea. Näyttelypalkkioiden käyttöön ottaminen ei-kaupallisella gallerioissa ja näyttelytiloissa kustantaisi noin **1,8 M€** vuodessa. Nykyisen museoiden 1 miljoonan euron avustuksen lisäksi laajennetun mallin kustannus olisi siis 2,8 miljoonaa euroa vuodessa.

Kuvataiteilijoiden tulotaso on kaikista taiteilijaryhmistä heikoin (Rensujeff 2015). Näyttelypalkkioiden laajentamisella voidaan luoda kuvataiteen kentälle merkittävä työllistävä rakenne, joka parantaa taiteilijoiden sopimus- ja korvauskäytäntöjä. Näyttelypalkkiomallin laajentaminen myös museoita pienempien näyttelytoimijoiden ulottuville saattaa mallin työllistävät vaikutukset ulottumaan käytännössä koko ammattikuvataiteilijakuntaan (3300 hlöä).

**3. Tuetaan kuvataiteen yhteisöjä**

Suomessa toimii noin 80 kuvataiteen yhteisöä – taidegallerioita, taiteilijaseuroja ja taidelainaamoita – jotka tuottavat kuvataidepalveluja ympäri maan esittämällä kuvataidetta ilmaiseksi alueen asukkaille ja tuottamalla välitystoimintaa alueensa kuvataiteilijoille. Käyntimäärät suomalaisissa kuvataidekohteissa ovat valtavia, yhteensä **yli 4,8 miljoonaa** vuonna 2019.

Laajan, elävän ja korkeatasoisen kuvataiteen yhteisöverkoston kehittymistä kuitenkin estää niiden heikko ja lyhytjänteinen rahoitus. Jotta kuvataideyhteisöjen kohtelu julkisen rahoituksen osalta olisi yhdenvertaista muihin taiteenaloihin verrattuna, kuvataiteen yhteisörahoitusta Taiteen edistämiskeskuksessa on kasvatettava **3M€:lla**.

Lisärahoituksella vahvistetaan kuvataiteen saavutettavuutta, edistetään kulttuurialan työllisyyttä sekä huomioidaan julkisen rahoituksen yhdenvertaisuus taiteenalojen kesken. Esimerkiksi näyttely- ja taidelainaamotoiminnan ja digitaalisten palveluiden kehittäminen johtaa parempiin ja saavutettavampiin palveluihin kuvataiteen yleisöille ympäri Suomen. Taiteen myynti lisääntyy, kun myyntityöhön voidaan osoittaa resursseja ja henkilöstöä: toimijoiden omarahoitus lisääntyy ja taiteilijoiden tulot kasvavat. Myös taiteilijoiden ja taiteen ammattilaisten työllisyys paranee, kun kuvataideyhteisöjen henkilöstöresursseja kasvatetaan.

**4. Sisällytetään kokoelmataidetta koskeva määräraha valtion budjettiin**

Kulttuurilaitosten kokoelmataiteen digitaalinen välittäminen rinnastuu e-aineistojen lainaamiseen kirjastoissa. Luodaan e-lainauskorvausta vastaava, ennakoitava ja vakaa rahoitusmalli sille, että kuvataiteilijat saavat korvauksen kokoelmateostensa digitaalisesta yleisölle välittämisestä.

Kuvaston ja Suomen museoliiton Taidekokoelmat verkkoon -sopimus on mahdollistanut vuodesta 2017 alkaen museoiden kokoelmissa olevien taideteosten välittämisen verkossa

kiinteällä vuosittaisella tekijänoikeusmaksulla. Sopimusta on rahoitettu museoiden vuosimaksuilla ja opetus- ja kulttuuriministeriön avustuksella.

Kuvataiteen välittäminen verkossa merkitsee museoille keinoa edistää kaikkien väestöryhmien yhdenvertaista mahdollisuutta ja osallistumista kulttuuriin ja taiteeseen. Sopimusratkaisulla museot ovat tavoittaneet uusia taiteen yleisöjä. Se on mahdollistanut taidesisältöihin liittyvien yleisöpalvelujen kehittämisen, taiteilijoiden tekijänoikeuksia kunnioittavalla tavalla. Sopimus on esimerkki hyvästä käytännöstä, jossa taiteilija saa asianmukaisen korvauksen teoksensa käytöstä.

Sopimuksen piirissä on tällä hetkellä 44 Museoliiton jäsenmuseota, noin 3 000 suomalaista taiteilijaa ja 16 000 teosta. Opetus- ja kulttuuriministeriön erillisrahoitus Taidekokoelmat verkossa –sopimukselle on täysin riittämätön ja päättyy kokonaan vuonna 2023. **1,5 M€:n** määrärahalla saadaan korvattua kotimaisille kuvataiteilijoille heidän kokoelmateostensa digitaalinen käyttö. Ratkaisu takaa yleisölle pääsyn jatkossakin taiteen äärelle, museoille mahdollisuuden kehittää yleisötyötä ja taiteilijoille tekijänoikeuksiin perustuvan ansainnan kasvun.

**5. Taiteilijaeläkkeisiin ja taiteilija-apurahoihin kohdistuu valtava hakupaine**

Taiteilijaeläkkeiden määrä on riittämätön. Hakijoista vain joka kymmenennelle voidaan nykyisellään myöntää taiteilijaeläke. Hakijamäärät ovat suurimpia kuvataiteen ja musiikin alalla. Valtion ylimääräiset taiteilijaeläkkeet ovat tärkeä keino torjua taiteilijoiden vanhuusköyhyyttä. Niitä myönnetään vuosittain kuitenkin vain noin 50 kappaletta kaikille taiteenaloille yhteensä. Taiteilijaeläkkeiden määrää tulee kasvattaa vuosittain sadalla kappaleella. Taiteilijaeläkkeiden nostaminen yhteensä 150 ammattitaiteilijalle kustantaisi yhteensä 2 985 000 €.

Sama hakupaine koskettaa valtion taiteilija-apurahoja. Esimerkiksi tänä vuonna kuvataiteen alan valtion taiteilija-apurahoihin jätettiin lähes tuhat hakemusta, joista 74 taiteilijaa sai apurahan. Taiteen edistämiskeskuksen mukaan taiteilija-apurahojen hakemusten määrä on kasvanut kahdessa vuodessa 26 prosenttia.

Taiteilija-apurahajärjestelmä on suora, kustannustehokas tapa tukea taiteellista työtä ja siten hankkia yhteiskunnan käyttöön luovaa ajattelua. Vuosittain jaettavien taiteilija-apurahojen määrää tulee kasvattaa sadalla kappaleella. Taiteilija-apurahat tulee jakaa eri taiteenaloille hakupaineen mukaisesti.

On hyvä huomata, että taiteilija-apurahat luotiin vastaamaan suomalaisten mediaaniansiota, mutta vuosikymmenten kuluessa apurahojen taso on jäänyt jälkeen suomalaisten keskiansiosta, tasokorotuksesta huolimatta. Suomalaisten palkka- ja palkkiotulojen mediaani 6/2022 oli 3 444 euroa. (Lähde: Tilastokeskus.), taiteilija-apurahan suuruus vuonna 2023 on 2 080,42 euroa/kk. Apurahan tason korottaminen ja määrän lisääminen ovat tehokkaita keinoja tukea taiteilijakunnan toimeentuloa.